

SØNDERJYSKE VANDLØB

Fællesmøde 3 med deltagelse af vandløbslaugs formænd, næstformænd og Tønder Kommune

Mødet blev holdt den 31. marts 2016 i kantinen ved Landbrugsrådgivning Syd.

Mødedeltagere:

Brede Å nord,	Kristen Fromsejer
Brede Å Syd,	Claus Clausen og Thorben Hansen
Brede Å Øst,	Niels Thomsen og Jan Dahlmann
Fiskbæk/Skallebæk,	Martin Hansen
Smedebæk/Kisbæk,	Leif H. Andersen og Klaus Nørregård
Brøns Å	Afbud
Rejsby Å/ Vester Åbølling Bæk,	Niels Peter Brodersen og Pieter Veltman
Abild og omegn	Jens Jørn Holst og Claus Jørgen Christiansen
Arnå	Peder Johanning og Niels Lund
Digelaget	Afbud
Hvirl Å vest	Afbud
Sønderå/Gammelå	Finn Johannsen og Lorenz Peter Christiansen
Styregruppe, SVL	Afbud fra Antoni Stenger
Tønder Kommune, teknikere	Kirsten Kerrigan, Per Allan Jepsen, Lise Lotte Petersen
Tønder Kommune, Teknisk Udvalg	Bo Jessen, Rene Andersen, Frede Jensen, Niels F. Dahlmann, Thorkild Petersen
Sønderjyske Vandløb	Ole Hansen (LRS), Asger Kristensen(SLF), Johanne Ludvigsen(LHN)

Ole Hansen bød velkommen til mødet, som var delt i 2.

Første del af mødet blev holdt mellem Tønder Kommunes Tekniske Udvalg, teknikerne fra Tønder Kommune, vandløbsformænd og næstformænd samt SVL.

Efter frokost deltog Tønder Kommune ikke i mødet.

Referat:

Møde kl. 10.00 – 12.00

1. Erfaring grødeskæring og opgravninger 2015, Per Jepsen, Tønder Kommune

Det har været et normalt "kedeligt" grødeskæringsår. Betyder, at det er forløbet planmæssigt uden de helt store udfordringer.

Grødeskæringerne startede omkring 15. juni i de vandløb der skal grødeskæres 2 gange, for at sikre en vis afstand mellem og effekt af grødeskæringerne. Den egentlige grødeskæring startede sidst i juli, på nær på de strækninger, hvor der er ønske fra lodsejerne om at starte lidt tidligere pga. afgrøderne, der startede grødeskæringen midt i juli.

Langt de fleste vandløb var grødeskåret inden 1. oktober, fristen er den 15. oktober.

Vejret har meget stor betydning for grødeskæringen. 2015 har været en våd sæson, hvor der kom 60 mm ekstra nedbør, samtidig har der været mindre sol 506 timer i forhold til gennemsnittet på 543 solskinstimer. Det betød, at der ikke var så stor genvækst og det betyder også færre henvendelser om problemer med grøde.

Ved meget voldsomme regnskyl holdes der pausen for grødeskæringen indtil vandet er trukket lidt væk igen og der igen er mulighed for at se, hvad man laver i vandløbene.

Træbeskæring:

Der er foretaget en løbende beskæring af træer og buske ved vandløbene i 2015, men herudover har man haft mulighed for at gøre en ekstra indsats, da der ikke er brugt så mange penge på grødeskæringen i 2015. Derfor er der ryddet en lang strækning langs Lobæk/Brede Å og en lidt kortere strækning langs Nips Å. Der var mange træer og buske på begge strækninger, og det har nu givet rigtig god luft omkring vandløbene. Inden beskæringen var der sendt orientering ud til alle lodsejere, hvor de blev opfordret til at holde øje med aktiviteterne ved deres vandløb. Kommunen har ingen henvendelser haft i forbindelse med beskæringen, så de forventer det er forløbet uden problemer for lodsejerne. Det er lodsejerne der skal fjerne træ efter beskæringen.

Leif Andersen spurgte til, hvordan beskæringen foregår. Per oplyste, at træerne ikke trækkes op, men skæres af. Det er for at undgå at ødelægge brinken og hindre at der sker en erosion. Stødene smøres, hvor det er hensigtsmæssigt og giver mening.

Vigtigt at henvende sig til kommunen, hvis der er problemer med træer ved vandløbene, så der kan laves en aftale om, hvad man evt. selv kan få lov til at gøre.

Hegn:

Der er kommet en ny udfordring, fordi så mange landmænd har fået tilskud til nye fine hegn. Desværre er der ikke kommet led i alle hegnene langs vandløbene. Det er meget vigtigt, at entreprenørerne kan komme ned til vandløbet for at grødeskære. Der er behov for et arbejdsbælte på 5 meter til entreprenørerne og det er derfor nødvendigt, at de kan køre ind i indhegningerne. I sæsonen 2015 har der været nogle steder, hvor der har været store forsinkelser (5-6 uger) på grødeskæringen af samme grund og det er ikke kun til gene for den enkelte lodsejer, men på hele strækningen.

Derfor husk led i alle hegn der går "vinkelret" på vandløbet.

Spørgsmål og kommentarer til kommunen:

Finn Johannsen: Er der mange steder der håndprensnes?

Der bliver primært håndprensset, hvor der er problemer med at komme til med maskiner.

Herudover håndprensnes der nogle steder ved første grødeskæring, der hvor der foretages 2 grødeskæringer. Det sker eksempelvis i Hvirf Å.

Leif Andersen: Kommunen er blevet bedre til at grave sand op af vandløbene og det giver en god effekt i vandløbene.

Der kommer flere henvendelser fra både lodsejere og entreprenører, derfor bliver der fjernet sandpukler flere steder. Henvendelserne er ca. 10 dobbelt over de sidste 5 år.

Niels Lund: Der er kæmpe sandpukler flere steder.

Per oplyser, at der sættes oprensning i gang når det er påvist, at bunden er for høj i forhold til regulativet. Men kommunen eftersøger ikke selv problemerne med forhøjet bund i vandløbene, derfor er det vigtigt, at lodsejerne selv melder ind, hvis der er problem et sted. Så vil kommunen vurdere omfanget og fjerne det, hvis det ikke følger regulativet. Der bliver altid lavet en opmåling inden der fjernes sand fra vandløbet, da der også kan være uddybet for meget nogle steder. Der bliver spurgt til om der ikke kan laves GPS-pejling gennem vandløbet. Bo svarer, at man indtil nu ikke har valgt at sætte krav om GPS-måling i forbindelse med grødeskæring, men kommunen følger udviklingen af teknologierne.

2. Resultat af ny udbudsrunde mht. grødeskæring, Per Jepsen, Tønder Kommune

Der er lavet licitation for ca. 1 måned siden, kommunen er du delt i 10 områder mod tidligere 9 områder. Opgaven har været i EU-udbud, pga. opgavens størrelse. Der kom bud på alle entrepriser og udbuddet lignede det foregående udbud og gælder nu for 4 år. Den vigtigste ændring i udbudsmaterialet er, at grødeskæringen nu skal være afsluttet til 1. oktober mod tidligere den 15. oktober. Udbuddet er udover pris blevet valgt efter kriterier, som var stillet op på forhånd. Kun en enkelt entreprise har skiftet entreprenør, det er entreprise 4, som dækker området syd for Skærbæk, hvor det de næste 4 år er HedeDanmark der er valgt som entreprenør, HedeDanmark lejer materiel ind, da de ikke er i området i forvejen. Grødebådene er pr. 1. april 2016 overdraget til Arkil-Entreprise og de står fremover for grødeskæringen i de store vandløb, som er entreprise nr. 10. Der holdes et indledende møde sidst i april med entreprenørerne, kontrakterne er underskrevet.

3. Sådan laves strømmende med grødeskæring i eksisterende vandløb, Per Jepsen, Tønder Kommune

Strømmende vand bevæger sig i bugtede baner og i lige vandløb. Denne strømmende udnyttes, så vandløbsvedligeholdelsen indrettes efter den. Vandløbet skal dog have en vis bredde for at der kan laves en strømmende skæring, bredden skal være min. 1 m og i de fleste tilfælde over 1,5 m inden strømmendskæring kan anvendes. Ligesom vandløb, som har en overbredde skæres i strømmenden. Små vandløb skæres i hele bredden, da grødeskæringskurven også skal kunne være der. Strømmendskæring er til gavn for både vandløbets liv og for vandløbets vandføringsevne. Nogle regulativer foreskriver en strømmendskæring. Og nogle regulativer foreskriver en smallere strømmende end den regulativmæssige bredde. Ole spørger til, hvor stor en del af vandløbene der bliver strømmendskåret. Per vurderer, at det er 30 – 40 % af vandløbene.

4. Status på hydraulisk model for Brede Å, Lise Lotte Petersen, Tønder Kommune

Teknisk Udvalg og landbruget havde et ønske om at finde ud af, hvad der kunne gøres for Brede Å, da afvandingen via Brede Å kan være problematisk. Der er en model undervejs, som lægger grunden for, at der kan regnes på, hvad forskellige tiltag vil betyde for afvandingen af hele Brede Å's opland. Modellen forventedes at kunne være klar nu, men den er blevet forsinket, da det har taget længere tid end forventet, at samle alle de data modellen skulle "fodres" med. Lise Lotte tør ikke sige, hvornår vi kan forvente, at modellen er klar, men kommunen forventer, at modellen bliver færdig i løbet af i år.

Modellen viser ikke hvad forskellige tiltag betyder på strækningen, men det er muligt at bruge modellen til at opstille scenarier, som kan vise hvilken effekt det har på hele strækningen, hvis der f.eks. lægges et vådområde ind på strækningen, hvis der bliver sat en pumpe på ved slusen eller der bliver lavet et ekstra udløb til Vadehavet.

Der er ikke taget stilling til, hvilke scenarier der skal regnes på.

5. Erfaringer fra prøveopmåling af vandløb, Ole Hansen SVL og Kirsten Kerrigan Tønder Kommune
Kommunen havde inviteret vandløbslaug i et område og Sønderjyske Vandløb (SVL) med ud at se, hvordan en opmåling af et vandløb foregår.

Landmåleren måler op via totalstation, så han er uafhængig af GPS signal og landmåleren laver en totalopmåling af den strækning der gennemgås. En landmåler kan måle op til 1.500 m op om dagen, hvis det går godt.

Kirsten siger, at dette er en Rolls Royce model altså en både god, men også dyr model af vandløbsopmåling. Overvejelserne går nu på om det er den bedste måde at bruge midlerne på. Om vi evt. kunne få mere for pengene ved ikke at måle alle strækninger så godt op. Det er stadig under overvejelse og der er ikke taget en beslutning om, hvad der er den bedste løsning.

Der blev spurgt til om der er målinger i gang i Arnå nu. Per ved ikke nøjagtig, hvor der måles nu, men der er målinger i gang i øjeblikket.

Thorben Hansen foreslår, at der bliver lavet målinger med gravemaskinen i forbindelse med grødeskæring, hvor alle vandløb i forvejen bliver tilset.

Per fortæller, at det udstyr der er tilgængeligt nu, endnu ikke er godt nok til at det er en mulighed. Det vil tage rigtig lang tid, hvis entreprenøren skal lave denne opmåling, da det kræver at han holder stille med skovlen under målingen, samtidig er det svært at få signal alle steder og der er ydermere ikke et udstyr til gravemaskinen, som kan sikre, at der bliver målt til den rette bund. Samtidig er nøjagtigheden af denne måling 10 cm, det samme som er tolerancen i regulativerne. Det er altså endnu ikke en mulighed at gøre det på denne måde.

6. Nye vandløbsregulativer, hvor langt er de, Kirsten Kerrigan Tønder Kommune

Formålet med revision af vandløbsregulativerne:

- Udskifte de ufuldstændige, mangelfulde eller manglende regulativer
- Forny formen på de gamle og utidssvarende regulativer
- Gøre regulativerne mere tilgængelige
- Ensrette regulativerne på tværs af gamle kommunegrænser og amtet

Der er så store forskelle i regulativernes udformning, at det i sig selv kan give udfordringer. Flere regulativer har indskrevet lovgivning eller beskrivelser som ikke hører hjemme i et regulativ. Alle disse overflødige ting bliver taget ud af regulativerne samtidig med, at de bliver skrevet på nudansk.

I forbindelse med revisionen af regulativerne sker der ikke ændring af retstilstanden, ingen uddybning eller forbedring af afvandingen, ligesom der ikke bliver ændret på vedligeholdelsen, eller indarbejdet en løsning af klimaudfordringerne. Det er udelukkende en nyskrivning af eksisterende.

Jan Dahlmann spørger til fortolkningen af de gældende regulativer, om det er kommunen der udelukkende fortolker. Bo pointerer, at man altid er velkommen til at gå i dialog omkring fortolkningen.

Frede fortæller, at der er et punkt på aftenens byrådsmøde omkring frigivelse af pengene til at begynde oprydning i regulativerne.

Kristen spørger til, hvorfor man ikke tager klimaproblematikken op, når man alligevel skal i gang med revision af regulativerne. Kirsten siger, at kommunen har vurderet, at det vil forhale processen meget, hvis man vil gøre begge ting på en gang. Men samtidig siger Kirsten, at det ikke udelukker, at man tager klimaproblematikken op sideløbende. Man vil blot ikke gøre de 2 processer afhængig af hinanden.

I forbindelse med nyskrivningen af regulativerne er der også regulativer, som ikke er lovlige eller som er mangelfulde eller manglende, disse regulativer vil kræve en regulerings sag.

I forbindelse med opstart af arbejdet omkring nyskrivning af regulativerne bliver der udvalgt et pilotområde, som dækker 3 af de gamle kommuner. Forventer, at dette pilotprojekt kan lægge grunden til, hvordan man kan gribe nyskrivningen an for alle regulativer.

Den overordnede ramme for revision af regulativerne er Vandløbslovens § 1, der skal kunne afledes vand og det skal gøres under hensyn til de miljømæssige krav.

Ved alle tekstændringer i regulativerne skal kommunen beskrive konsekvenserne af rettelserne, også der hvor det ikke giver en egentlig ændring.

Planen er at inddrage alle interessenter på en gang, men det er endnu ikke fastlagt hvornår og hvordan. Men meningen er, at det sker på et tidligt stadie og det forventes at kunne blive sidst i april måned 2016. Ved tidlig inddragelse vil der være mange ting der endnu ikke er taget stilling til, men der er mulighed for at komme med indspil, som kan være med til at kvalificere beslutningsprocessen omkring, hvordan det kommer til at foregå.

- 7. Klimatilpasning, hvordan ser kommunen på det,** Bo Jessen, Teknisk Udvalg, Tønder Kommune
Modellen for Brede Å forventes at kunne være med til at give en pejling af, hvad vi kan fremover og Landbrugspakken sætter nogle rammer, som også er med til at påvirke, hvad vi skal fremover. Tønder Forsyning arbejder allerede nu med løsning af nogle udfordringer i nogle industriområder, hvor der skal findes nogle løsninger.
Vidåen er udfordring, hvor der er planlagt en forstærkning af digerene, da digerene har været belastet lige til grænsen.
Kommunen tager klimaudfordringerne meget alvorligt.
Der arbejdes nu med en jordfordeling i Ballum, hvor der fordeles jord til natur.
Snak frem og tilbage om, hvordan man griber klimaudfordringer an. Hvorvidt der kan tages hånd om det i regulativerne og hvad der skal til.
Lise Lotte slår fast, at kommunens klimatilpasningsplan er vedtaget i 2014. Der er ikke mulighed for at tage klimatilpasning op på vandløbene.
Lise Lotte slår fast, at det ikke er en offentlig opgave at lave regulerings sager. Det er lodsejerne der skal rejse regulerings sagerne. Princippet er, at de der har gavn og nytte af en regulerings sag skal betale for sagens behandling.

I klimaplanen er det først højværdiområderne, dvs. byerne og ikke landområderne der skal sikres mod klimaforandringer.

Thorben forudser, at vi får mange flere problemer med vand fremover, dog ikke i det daglige.

8. Næste møde

Alle er godt tilfreds med mødeformen og deltagerkredsen. Det blev aftalt, at der fortsat holdes et årligt møde i samme kreds. Det blev aftalt, at mødet næste år planlægges senest første 1. marts, da det passer lodsejerne bedst inden det er sæson for arbejde i marken.

9. Evt.

Ikke yderligere.

Referent: Johanne Ludvigsen SVL

Møde mellem Å-laugen og Sønderjyske Vandløb den 31. marts 2016

Bordet rundt med indsatser i løbet af det sidste år.

Kisbæk-Smedebæk

Der holdes et årligt møde i laugget, hvor Ole (SVL) deltager. Det fungerer godt.

Der er gang i en proces i den rigtige retning. Kisbæk er målt op og på en strækning på ca. 1.500 m er der gravet ca. 30 cm af. Alle buske og træer der generede vandløbet er fjernet.

Rydningen/grødeskæringen bliver taget mere alvorligt end tidligere.

Brede Å nord

Der afholdes et årligt møde i laugget. Der er i øjeblikket lidt skærmysler omkring oprensning af nogle grøfter, men det forventes, at der findes en løsning.

Rejsby Å

Møderækken i laugget er gået lidt i stå, men der sættes nu i gang igen. Oplevelsen er, at det hjælper at melde ind til kommunen når der er problemer med vandløbet. Det største problem er at få vand ud af slusen. Der er for år tilbage udgravet et kunstigt udløb, det har forværret forholdene, da denne rende sander meget hurtigt til.

Der er lignende problemer ved de øvrige udløb til Vadehavet og det blev aftalt, at Asger og Niels Peter vil tage problemet op for at se om der kan findes en løsning udenfor slusen. Det har været prøvet flere gange tidligere på forskellige udløb til Vadehavet uden, at der har været fundet en løsning. Men nu vil man gerne gå sammen om, at finde en løsning for alle udløbene, da det er en stor udfordring at komme af med vandet ved udløbet.

Abild og omegn

Der har ikke været holdt møder siden laugget blev etableret, men der er nu aftalt et møde, hvor Asger fra SVL deltager.

Brede Å syd

Der har ikke været afholdt møde i 2015. Der er tilfredshed med, at kommunen kommer når man beder om det. Der er et vandløb, som laugget ønsker ryddet 2 gange om året mod nu 1 gang årligt. Det blev oplyst, at det kræver en reguleringssag.

Brede Å øst

Der har lige været afholdt møde. Der er et problem fra Tohedevej og nedstrøms, som der arbejdes med i øjeblikket. Der er givet compensation i forbindelse med en reguleringssag i 2008. Men nu er markerne så våde, at de slet ikke kan udnyttes. Det havde lodsejerne ikke forventet. Det er nu aftalt, at alle melder ind, hvor mange hektar der ikke kan dyrkes i hvor stor en del af året. Resultatet af denne undersøgelse vil blive sendt ind til kommunen, som bliver bedt om at tage stilling til om det kan være hensigten.

Lauget holder fast et møde umiddelbart inden dette møde med kommunen. Lodsejere der henvender sig til laugget bliver bedt om selv at henvende sig til kommunen og hvis de oplever problemer der bliver de bedt om at vende tilbage til laugget, som så vil kunne gå ind i sagen.

Trælborg Bæk er blevet målt op og del af Brede Å bliver også målt op. Alle træer ved Smede Å er væk, nogle er revet op med rode, selvom kommunen sagde det modsatte tidligere på dagen. Man er nu nervøs for at brinken vil erodere.

Fiskbæk-Skallebæk

Der blev holdt møde i laugget for ca. 14 dage siden. Ole Ottosen fra Tønder Kommune var med til mødet for at snakke om minisandfang, da kommunen vil søge penge hjem til et projekt for at undersøge effekten af at lave små sandfang på vandløbene.

Der er et godt samarbejde med kommunen, som der er tilfredshed med.

Arnå

Der har ikke været afholdt møder i det sidste år. Og der har ikke været henvendelser fra lodsejere til laugget. Lodsejerne henvender sig selv til Michael Schillig, som er kommunens mand i marken. Han reagerer hurtigt.

Sønderå/Gammelå

Der holdes en årlig generalforsamling og herudover mødes laugget et par gange årligt. De allerfleste lodsejere hører til i Aabenraa Kommune. Der har man fået gravet sand ud af ca. 30 km vandløb, træer er blevet fjernet. Der er kommet en ny mand i marken i Aabenraa Kommune og det er blevet rigtig godt. Det har hjulpet meget i forhold til Aabenraa Kommune, at få dannet et vandløbslaug.

Sønderjyske Vandløb

Der er en ny hjemmeside på trapperne og her er der mulighed for at tilmelde sig en nyhedsmail, så man ikke behøver, at gå ind på siden for at se, at der er lagt noget nyt ind.

Klima

Hvad gør vi i forhold til klimaproblematikken. Der var en snak frem og tilbage omkring muligheder og hvad vi kan gøre for at få kommunen til at tage det op.

Asger opfordrer til, at lodsejerne selv tager handsken og finder de muligheder de selv har eller i forening har mulighed for at gøre for at klimasikre sig. Asger synes det er bedre, at vi selv finder de løsninger der passer os bedst og ikke blot venter til vi får det trukket ned over hovedet.

Hvis man vælger at lave vådområdeløsninger, skal man være opmærksom på at lave løsninger, som også giver biodiversitet. Det betyder, at det vigtigt at lave nogle områder, som også kan afgræsses, da det ellers bliver forsumpede områder. Thorben er dog bekymret for, at frivillige tiltag ikke bliver taget med i betragtningerne og man så blot får yderligere krav.

Ole opfordrer til, at vi får politikerne til at tage opgaven.

Asger fortæller, at kommunerne har en bunden opgave om, at de inden den 3. juni skal komme med forslag til hvor der er mulighed for at placere vådområder. Så måske en god ide at lodsejerne kommer med deres egen ideer nu, så kommunen har mulighed for at melde de rigtige områder ind.

Værdien af laugene

Oplevelsen er, at kommunen tager laugene meget seriøst og derfor er det også vigtigt, at laugene

sikrer sig, at de har deres mandat i orden. Det er derfor vigtigt, at sikre sig, at lodsejerne ved hvem der er i laugget og hvad de laver.

Ole foreslår, at der kan holdes et offentligt møde når den hydrauliske model for Brede Å kommer. Herudover foreslår Asger, at der nedsættes en fælles gruppe der skal arbejde med problematikkerne i forhold til Vadehavet.

Yderligere oplysninger:

Der holdes møde om Gæs den 12. april i Ballum Multihus.

Referent: Johanne Ludvigsen SVL